

УДК 811.161.2'332-13

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/33.215731>**Ольга НОВІКОВА,***orcid.org/0000-0002-8498-1736*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України
(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) *08novikovaolga76@gmail.com*

ФУНКЦІЙНЕ ВИРАЖЕННЯ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ПРИКЛАДОК У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті цілісно досліджено статус прикладки у структурі речення. Мета статті – комплексно проаналізувати семантико-синтаксичну структуру прикладок у лінгвоукраїністиці, висвітлити кореляцію семантики відокремлених прикладок із їх функціонуванням. Для досягнення мети ставимо перед собою такі завдання: з'ясувати чинники, що формують семантику прикладок; простежити кореляцію прикладок та головного слова в семантичному аспекті; встановити функційні вияви відокремлених прикладок.

Обґрунтовано методичні засади розрізнення другорядних членів речення, виокремлено формальний і семантичний критерії їх диференціації. Поглиблено класифікаційні ознаки прикладки, з'ясовано здобутки традиційної класифікації членів речення. Складним є питання розрізнення прикладки й означуваного слова. Їх розмежування потребує акцентування уваги на засобах вираження цього різновиду означення, адже прикладка може бути виражена як власною, так і загальною назвою. Запропоновано принципи розрізнення прикладки та неприкладкових одиниць, критерії диференціації означення й додатків, означення й обставин. Простежено специфіку кореляцій прикладки з її семантико-синтаксичними відповідниками, проаналізовано їх за частиномовною належністю опорного та залежного слів. Простежено функційні кореляції прикладок із їхніми семантико-синтаксичними відповідниками. Описано морфологічні вияви апозитивних складників, систематизовано критерії відокремлення пре- та постпозитивних прикладок.

Визначено й систематизовано функційні вияви прикладок у пре- та постпозиції щодо головного слова, вираженого загальною та власною назвами і займенником. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в комплексному аналізі відокремлених членів речення в різносистемних мовах.

Ключові слова: синтаксичний зв'язок, член речення, другорядний член речення, апозитивна конструкція, прикладка.

Olga NOVIKOVA,*orcid.org/0000-0002-8498-1736*

Candidate of Philological Sciences,

Assistant Professor at the Department of Social And Humanitarian Subjects

Donetsk Law Institute of Ministry of Internal Affairs of Ukraine

(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) *08novikovaolga76@gmail.com*

FUNCTIONAL EXPRESSION OF DETACHED APPPOSITION IN THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE

The article comprehensively studies the status of the apposition in the sentence structure. The purpose of the article is to comprehensively analyse the semantic and syntactic structure of appositions in Ukrainian linguistics, to highlight the correlation of the semantics of separate appositions with their functioning. To achieve the goal, the following tasks were set: to find out the factors that form the semantics of appositions; trace the correlation between the apposition and the main word in the semantic aspect; establish functional manifestations of detached appositions.

The methodological foundations for distinguishing the secondary members of the sentence are substantiated, the formal and semantic criteria for their differentiation are highlighted. The classification features of the apposition have been deepened, the traditional classification of the members of the sentence has been clarified. The issue of distinguishing between the apposition and the main word is of the most complication. Their distinction requires focusing on the ways of expressing this kind of definition, because the apposition can be expressed as a proper noun or a common noun. The principles of distinguishing between appositions and the units that are not the ones, and criteria for differentiating definitions and appositions, definitions and adverbial modifiers are proposed. The specificity of correlations of the apposition with its semantic-syntactic correspondences is traced, they are analysed according to the belonging of the basic and dependent words to one or another part of speech. The functional correlations of appositions with their semantic and syntactic correspondences are traced. The morphological manifestations of appositional components are described, the criteria for separating pre- and post-positional appositions are systematized.

The functional manifestations of appositions in the pre- and post-position with respect to the main word expressed by a proper and common noun and pronoun have been determined and systematized. The prospects for further research can be seen in a comprehensive analysis of detached members of a sentence in multi-system languages.

Key words: syntactic connection, member of sentence, minor member of sentence, appositional construction, apposition.

Постановка проблеми. Синтаксичними одиницями, на які членовано речення, традиційно вважають члени речення. Члени речення – це синтаксична одиниця, виражена повнозначним словом чи сполученнями слів, що виконують у реченні формально-синтаксичні функції. Структурні ознаки членів речення включають: 1) участь у формуванні структурної схеми речення; 2) спосіб вираження членів речення; 3) форму підрядного прислівного синтаксичного зв'язку (узгодження, кореляція, керування, прилягання); 4) синтаксичну позицію. Структурні властивості репрезентують особливості й закономірності вираження членів речення і сигналізують про категорійну семантику останніх (Загнітко, 2001: 158). Основним недоліком членів речення Н. Л. Іваницька вважає неточність визначення термінів, унаслідок чого використання такої моделі для аналізу речення іноді не дає адекватних результатів. Буває складно визначити, де проходить межа між двома різними членами речення; чітко не встановлені відмінності між головними та другорядними членами речення; не завжди точними є критерії виокремлення другорядних членів речення (Іваницька, 2002: 64).

У «Русской грамматике» 1980 р. другорядні члени речення названі поширювачами, у такий спосіб зроблено акцент на функційному аспекті, хоч і не перелічено всі функції другорядних членів речення (Русская грамматика, 1980: 146). Попри це дослідники вважають учення Н. Ю. Шведової про поширювачі досконалішим за традиційну теорію другорядних членів, бо «в ньому взято за основу входження чи невходження поширювачів до предикативної основи речення, їхню роль у формуванні семантичної структури речення, специфіку поширювачів у різних підтипах речень, чіткіше розмежування поширювачів» (Слинько та ін., 1994: 132).

Аналіз досліджень. Теоретичне осмислення прикладки як різновиду означення представлено у працях В. В. Бабайцевої (Бабайцева, 1988), В. А. Белашапкової (Белашапкова, 1977), І. Р. Вихованця (Вихованець, 1993), М. О. Вінтоніва (Вінтонів, 2013), Н. В. Гуйванюк (Гуйванюк, 1993), А. П. Загнітка (Загнітко, 2001), Н. Л. Іваницької (Іваницька, 2002) та інших.

У сучасних концепціях членів речення за основу їх виокремлення взято опозицію цен-

тральність / нецентральність, обов'язковість / необов'язковість, тобто акцентовано на відмінностях між головними та другорядними членами речення, а також між самими другорядними членами (Загнітко, 2011: 489). Зокрема, Г. Г. Почепцов розрізняє три основні групи членів речення: 1) підмет і присудок, 2) додаток та обставину, 3) означення (Почепцов, 1971: 187). Такий розподіл ґрунтований на специфіці синтаксичних зв'язків і на частиномовному підпорядкуванні.

Різне потрактування синтаксичного зв'язку в апозитивній конструкції позначено й термінологічно: відмінковий паралелізм (Овсяннико-Куликовський, 1912), аплікація (Распопов, 1973), кореляція (Кротевич, 1954), узгодження (Вихованець, 1993).

Мета статті – комплексно проаналізувати семантико-синтаксичну структуру прикладок у лінгвоукраїністиці, висвітлити кореляцію семантики відокремлених прикладок із їх функціонуванням. Для досягнення мети ставимо перед собою такі завдання: з'ясувати чинники, що формують семантику прикладок; простежити кореляцію прикладок та головного слова в семантичному аспекті; встановити функційні вияви відокремлених прикладок.

Виклад основного матеріалу. Прикладка як різновид означення зазвичай позначає клас предметів, до якого належить головне слово, тобто акт повинен проходити зважаючи на конкретизацію предмета – від найменшої до найбільшої. Особливістю такої конструкції є наявність у ній слів, у значення яких входить вказівка на індивідуалізовану ознаку об'єкта (власна назва) або, навпаки, слів, що мають гранично абстрактне значення. Прикладка – різновид означення, вираженого іменником, узгодженого зазвичай граматично і семантично з головним словом, що виражає синкретизм семантики – поєднання ознак предмета і предиката.

В акті предикації відбувається позначення й оцінка властивостей і дій, процесів і подій шляхом підведення їх під закріплені в певній мові коди поняття (Арутюнова, 1976), тобто характеристика в широкому значенні слова. Водночас на перший план виступає близькість членів апозитивної конструкції на сигніфікативному рівні. Головне слово у предикованій апозиції має виражати поняття, яке є відображенням сутнісних для цієї ситуації ознак одиничного предмета або класу предметів, тобто

акт предикації в межах апозитивної конструкції проходить у напрямі зменшення конкретизації.

Однак в апозитивній конструкції прикладка є означальним, тобто в широкому розумінні функціює як потенційний предикат, тому в межах апозитивної конструкції можна говорити про ідентифікаційні та предикативні відтінки відношень. Складним є питання розрізнення прикладки й означуваного слова. Їх розмежування потребує акцентування уваги на засобах вираження цього різновиду означення, адже прикладка може бути виражена як власною, так і загальною назвою. У науковій літературі описано різні критерії та способи розрізнення прикладки й означуваного слова (див. (Загнітко, 2001: 505) та ін.). Зазвичай виділяють такі ознаки:

1) ступінь конкретизації змісту (у прикладки він вищий, тому що вона уточнює головне слово), напр.: *Попливе Івасик геть-геть річкою, а мати тим часом йому їсти наварить та в горнятка-двійнятка накладе* (Українські народні казки);

2) лексико-граматичні ознаки, зокрема власна чи загальна назва (у цьому разі прикладкою є власні назви, напр.: *Перші речення та окремі шматки цієї книги народилися на моїх друкарських машинках «Україна» та «Optima»* <...> (Анатолій Дністровий);

3) наявність відокремлення (відокремлений складник і є прикладкою), напр.: *А на Катерину, на дитя своє єдине, тільки поглядає* (Т. Шевченко);

4) родо-видові відношення (прикладка зазвичай є видовою назвою), напр.: *Гей, на всі простори, на Карпати-гори розлітайся, слово, розтинайся, клич* <...> (М. Рильський);

5) наявність додаткової характеристики (додаткове якісне значення має прикладка) (Грозян, 2017: 19).

Що стосується функціонування прикладок у структурі речення, то виділено такі моделі: 1) модель – «власна назва + загальна назва». В аналізі апозитивних конструкцій, побудованих за моделлю «власна назва + загальна назва», виникає питання, який із компонентів уважати другорядним. Л. Д. Чеснокова в основу виокремлення прикладок у таких моделях кладе функціонально-синтаксичний принцип: «Якщо виходити з того, що прикладка – це різновид означення, то їх відмежування від головних слів повинно спиратися на основні властивості означення. Одним із головних критеріїв означення як члена речення є обмеження обсягу поняття головного слова. Винятки становлять епітетні означення, мета яких «образно характеризувати, не обмеж-

уючи поняття» (Чеснокова, 1996: 136). Проте залежно від мовної ситуації, від того, що вважає автор відомим і невідомим, загальна назва може бути прикладкою. У цій моделі члени апозитивної конструкції репрезентовані власними і загальними назвами, до структури яких входять денотат і сигніфікат, що мають різне наповнення, напр.: *Одна тільки Палажка, вдова убитого партизанами начальника поліції, зловісно мовчала* (О. Довженко); *І хто ж не поклониться з живих і приїдеших невмирущій красі Марії Стоянихи, матері, що просила милостиню для дітей чужих?* (О. Довженко); *Андрій Білецький, мовознавець, поліглот, перекладач, народився 1911 р.* (zik.ua); *На 74-му році життя помер Мойсей Фішбейн, український письменник і перекладач, член Українського ПЕН та Національної спілки письменників України* («Гордон», 26 травня 2020 р.); *36-річний Цукерберг, засновника Facebook, увійшов у трійку лідерів рейтингу найбагатших людей світу, його випереджають тільки глава Amazon Джефф Безос (\$190 млрд) і засновник Microsoft Білл Гейтс (\$120 млрд)* («Українська правда», 6 серпня 2020 р.); *Тут народився і жив Іван Айвазовський – відомий у світі художник, який зображав морські пейзажі* («Дзеркало тижня», 3 серпня 2007 р.).

Функції суб'єкта і предиката, що відносять до синтаксичної структури речення, перебувають у прямій кореляції з позицією головного слова і прикладки в межах апозитивної конструкції, оскільки іменник, що є головним словом, як і в позиції суб'єкта, є визначальним, темою висловлення, а іменник, який виконує функції прикладки, як і в позиції предиката, є характеризувальним, ремою висловлення.

Власна назва у зв'язку зі своєю категорійною семантикою (позначає індивідуальну ознаку) прагне до виконання в реченні функції суб'єкта, якій у межах апозитивної конструкції відповідає позиція головного слова, а власна назва може передавати поняття різного ступеня абстракції, тому позиція суб'єкта або предиката визначується в нього залежно від контексту;

2) модель – «загальна назва + власна назва». Апозитивні конструкції, побудовані за моделями «загальна назва + власна назва» і «власна назва + загальна назва», співвіднесені за структурою, але мають різний характер зв'язку між членами. У моделі «загальна назва + власна назва» формально головне слово семантично виступає як означуване. Головне слово, виражене загальною назвою, конкретніше, ніж прикладка, виражена власною назвою, між означальним і означува-

ним компонентами спостерігаємо, на відміну від попередньої моделі, уточнювальний зв'язок. У структурі лексичного значення головного слова і прикладки містяться сигніфікат і денотат, які різняться наповненням. Прикладка, що має значення індивідуального імені, виконує конкретизувальну, уточнювальну функцію, що зазвичай супроводжується відокремленням прикладки і розвитком напівпредикативних відношень. Семантика залежного члена сприяє формуванню ідентифікаційного характеру апозитивної конструкції. Напр.: *На покинутому березі, вже по той бік, на стрімкій кручі стояла мати Івана Орлюка – немолода колгоспниця Тетяна* (О. Довженко); *Для Григора Тютюнника великим авторитетом був старший брат, Григорій Тютюнник* (<http://visnyk98.blogspot.com>); *А на порозі пнеться вже друге маля – Оріся, материна доня* (А. Головка); *Ой був у Січі старий козак, на прізвище Чалий* (Народна пісня); *Поруч з нею на знімку зображений інший артист – Девід Аксельроду* (Корреспондент.net); *Журналіст, історик та ведучий програми «Тема дня» на телеканалі «UA: Рівне» – Олексій Бухало – отримав грант у розмірі 30 тисяч* (<https://svoi.media>)\$

3) модель «займенник + загальна назва».

Модель, утворену поєднанням займенника та прикладки, вираженої загальною назвою, об'єднує пояснювальний зв'язок, «виходячи з факту, що головний займенник у реченні може виступати тільки в ролі підмета і ніколи присудком, а прикладка-іменник відповідно в ролі присудка. Відношення прикладки-іменника до головного слова – особового займенника не має значення власне уточнення, конкретизації» (Зверев, 1961: 13). Незважаючи на те, що особливістю займенника є наявність високого семантичного потенціалу, у контексті він виражає конкретне значення, вказує на конкретну особу або предмет. Тому контекстуальне значення займенника, який виступає головним словом, завжди конкретніше за значення загальної назви, що функціонує як прикладка. Слова, замінені займенниками, легко відновити, тому пояснювальний зв'язок між прикладкою – загальною назвою і головним словом-займенником подібний до того, що виникає в апозитивній конструкції, побудованій за моделлю «власна назва + загальна назва».

У результаті порівняння моделей «займенник + загальна назва» і «загальна назва + загальна назва» можна зробити висновок, що апозитивна конструкція із займенником в контексті конкретніша за апозитивну конструкцію із загальними назвами. Прикладка, виражена загальною назвою,

характеризує головне слово, у ролі якого вживають загальну назву, описує цілий клас предметів або осіб. В апозитивній конструкції «займенник + загальна назва» виразніше простежуємо контекстуально зумовлену характеристику зв'язку з категорійною семантикою займенників.

На характер зв'язку між прикладкою і головним словом в апозитивній конструкції, побудованій за цією моделлю, впливає не тільки категорійна семантика, але й контекст. Коли займенник, що виступає як головне слово, має конкретне значення, яке не поступається за ступенем конкретності значенню загальної назви, то між членами апозитивної конструкції фіксуємо пояснювальний зв'язок. Модель «загальна назва + займенник», тобто «прикладка + головне слово», відповідає предикативному характеру апозитивної конструкції. Якщо займенник не має конкретного значення, контекстуально позначає те ж, що і загальна назва, між ними спостерігаємо уточнювальний зв'язок, напр.: *Безсонне дівчисько, вона робила для них паперові троянди, дарувала команді переможців букетики своїх паперових квітів, і був там серед вояків смаглявий один, чимось трохи на Єгипту схожий, і вона була трішки по-дитячому закохана в нього <...>* (О. Гончар); *Дівчина-воїн, вона самим своїм виглядом захоплювала їх, здавалася їм незвичайною, як з пісні* (О. Гончар); *Ось вони, рідні озера та луки, в синім добрі солов'їних очей* (М. Руденко); *Я, людина двадцятого віку, – і от, зачудована, бачу лише перевозданність* (Ліна Костенко); *Везу якимось їх, а вони, ідоли, як почали стріляти, ті вже фашисти, щоб їм добра не було* (О. Довженко); *Тоді ми, діти, теж починали ненавидіти одні одних, цебто ми з братом Самійлових хлопців, і готові були теж кинутись у бій, та боялись* (О. Довженко); *Та й для чого їй обдумувати, коли вона сама чула розмову батька з матір'ю, коли сам батько сказав, що вона, Труда, не дочка йому, що її батько один із колишніх любовників матері* (В. Винниченко); *Розуміється, схованок багато може бути, однак, йому, Максіві, хочеться, щоб брат був близько від нього* (В. Винниченко);

4) модель «займенник + власна назва». Прикладка, виражена власною назвою, виконує в цій моделі конкретизувальну функцію. У структурі обох компонентів апозитивної конструкції наявний денотат, сигніфікат виражений імпліцитно. У разі предикативної зворотності займенник, що виступає як головне слово, буде підметом, а власна назва, яка виконує функції прикладки, стане присудком. Але визнанню наявності пояснювального зв'язку між ними перешкоджає

несхожість категорійної семантики займенника і власної назви. Вказівна функція займенника значно послаблена у зв'язку із прямою назвою особи за допомогою власної назви. Семантика власної назви як носія індивідуалізованої ознаки конкретніша за значення займенника, що зумовлює між прикладкою і головним словом уточнювальний зв'язок. У зв'язку з використанням як прикладки іменників-ідентифікаторів уся апозитивна конструкція набуває цього ж значення, тобто ідентифікація здійснювана через власну назву, напр.: *Хай графиня, граф, хай навіть принцеса й принц зрадять свою віру, хай перейдуть у табір богозневажників і руйнівників довічного ладу, він, Ганс Штор, сам-один буде в цьому домі берегти крижالی старого вічного закону* (В. Винниченко); *І він, Отава, теж міг вигадати щось схоже, наприклад, цілувати Таїсу на кожному новому закруті дороги, цілувати її лукаві уста і мовчати, мовчати* (П. Загребельний); *Згорять вони – на їхньому місці родичі Вільготині поселяться, які*

вже з ним, Іваном, житимуть у злагоді, та й він з ними не ворогуватиме (Є. Гуцало); *Але ж Кет, вона таки, видно, для нього існувала, хай навіть і в якомусь безтілесному образі* (О. Гончар).

Висновки. Проблеми дефініції другорядних членів речення зумовлені різноаспектними підходами до класифікації членів речення, одночасним застосуванням формально-синтаксичних і семантико-синтаксичних характеристик структурно-семантичних складників, що руйнує єдині підходи до класифікації. Прикладка як різновид означення в сучасній українській мові морфологічно виражена іменником, особовим займенником або субстантивованою частиною мови. Зазвичай позначає постійну ознаку предмета, уточнює, конкретизує його і дає йому іншу назву. Відокремлені прикладки підсилюють семантичний і емоційний зміст означуваного слова.

Перспективу подальшої роботи вбачаємо в комплексному аналізі відокремлених членів речення в різносистемних мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы. Москва : Наука, 1976. 383 с.
2. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 2005. 270 с.
3. Белошапкова В. А. Современный русский язык. Синтаксис. Москва : Высшая школа, 1977. 248 с.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
5. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2013. 328 с.
6. Грозан Н. Ф. Складні випадки розрізнення другорядних членів речення. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки»* / гол. ред. О. О. Семенюк. Кропивницький : ЦДПУ імені Володимира Винниченка, 2017. Вип. 151. С. 14–25.
7. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення синтаксичних одиниць у системі синтаксичних одиниць : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1993. 444 с.
8. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови : Синтаксис: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 662 с.
9. Зверев А. Д. О постпозитивных приложениях в современном русском языке. *Ученые записки Черновицкого университета. Серия «Филология»*. 1961. Т. 47. Вып. 14. С. 3–19.
10. Іваницька Н. Л. Теоретичний синтаксис української мови. Ч. І. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2002. 169 с.
11. Кротевич Е. В. О связях слов. Львов : Изд-во Львов. ун-та, 1959. 35 с.
12. Кротевич Е. В. Члены предложения в современном русском языке. Львов : Изд-во Львов. ун-та, 1954. 38 с.
13. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис. Київ : Рад. школа, 1961. Ч. II. 287 с.
14. Овсянко-Куликовский Д. Н. Синтаксис русского языка. Санкт-Петербург : И. А. Куликовской, 1912. 322 с.
15. Почепцов Г. Г. Конструктивный анализ структуры предложения. Киев : Вища шк., 1971. 192 с.
16. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении. Москва : Учпедгиз, 1956. 511 с.
17. Русская грамматика: в 2-х т. / под ред. Н. Ю. Шведовой. Москва : Наука, 1980. Т. II. 710 с.
18. Распопов И. П. Очерки по теории синтаксиса. Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1973. 220 с.
19. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови: Проблемні питання : навчальний посібник. Київ : Вища шк., 1994. 670 с.
20. Чеснокова Л. Д. Проблема членов предложения в теоретическом и методологическом аспектах (Материалы для спецкурса). *Система членов предложения*. Таганрог : ТГПИ, 1996. 210 с.

REFERENCES

1. Arutjunova N. D. Predlozhenie i ego smysl. Logiko-semanticheskie problemy [The proposal and its meaning. Logical-semantic problems]. Moskva : Nauka, 1976. 383 p. [in Russian].
2. Bevenko S. P., Lytvyn L. P., Semerenko Gh. V. Suchasna ukrajinsjka mova. Syntaksys [Modern Ukrainian language. Syntax] : navch. posibnyk. Kyjiv : Vyshha shk., 2005. 270 p. [in Ukrainian].

3. Beloshapkova V. A. *Sovremennyj russkij jazyk. Sintaksis* [Modern Russian language. Syntax]. Moskva : Vysshaja shk., 1977. 248 p. [in Russian].
4. Vykhovanecj I. *Ghramatyka ukrajinsjkoji movy. Syntaksys* [Grammar of the Ukrainian language. Syntax]. K. : Lybidj, 1993. 368 p. [in Ukrainian].
5. Vintoniv M. O. *Aktualjne chlenuvannja rechennja i tekstu: formaljni ta funkcijni vyjavy: monohrafija* [Actual division of sentence and text: formal and functional manifestations: monograph]. Donecjk : DonNU, 2013. 328 p. [in Ukrainian].
6. Ghrozjan N. F. *Skladni vypadky rozrznennja drughorjadnykh chleniv rechennja* [Difficult cases of difference between minor members of a sentence]. *Naukovi zapysky. Serija. Filologichni nauky / ghol. red. Semenjuk O. O. Kropyvnyckyj : CDPU imeni Volodymyra Vynnychenka*, 2017. Vyp. 151. pp. 14–25. [in Ukrainian].
7. Ghujvanjuk N. V. *Formaljno-semantychni spivvidnoshennja syntaksychnykh odynycj u systemi syntaksychnykh odynycj* [Formal-semantic relations of syntactic units in the system of syntactic units]: *dys. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra filol. nauk : spec. 10.02.01 "Ukrajinsjka mova"*. Kyjiv, 1993. 444 p. [in Ukrainian].
8. Zaghnitko A. P. *Teoretychna ghramatyka ukrajinsjkoji movy : Syntaksys* [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]: monohrafija. Donecjk : DonNU, 2001. 662 p. [in Ukrainian].
9. Zverev A. D. *O postpozitivnyh prilozhenijah v sovremennom russkom jazyke* [About postpositive applications in modern Russian]. *Uch. zap. Chernovickogo un-ta, t.47, serija: Filologija, vyp. 14, 1961. pp. 3–19.* [in Russian].
10. Ivanyckja N. L. *Teoretychnyj syntaksys ukrajinsjkoji movy* [Theoretical syntax of the Ukrainian language]. *Chastyna persha. Vynnyckja : VDPU im. M. Kocjubynskogho*, 2002. 169 p. [in Ukrainian].
11. Krotevich E. *O svjazjah slov* [About word connections]. *L'vov : Izd-vo L'vov. un-ta*, 1959. 35 p. [in Russian].
12. Krotevich E. V. *Chleny predlozhenija v sovremennom russkom jazyke* [Sentence members in modern Russian]. *L'vov : Izd-vo L'vov. Un-ta*, 1954. 38 p. [in Russian].
13. Kulyk B. M. *Kurs suchasnoji ukrajinsjkoji literaturnoji movy. Syntaksys* [Course of modern Ukrainian literary language. Syntax]. Kyjiv : Rad. shkola, 1961. Ch. II. 287 p. [in Ukrainian].
14. Ovsjaniko-Kulikovskij D. N. *Sintaksis russkogo jazyka* [Russian syntax]. Sankt-Peterburg : I. A. Kulikovskoj, 1912. 322 p. [in Russian].
15. Pohepcov G. G. *Konstruktivnyj analiz struktury predlozhenija* [Constructive analysis of the sentence structure]. Kyjiv : Vishha shk., 1971. 192 p. [in Russian].
16. Peshkovskij O. *Russkij sintaksis v nauchnom osvshhenii* [Russian syntax in scientific coverage]. Moskva : Uchpedgiz, 1956. 511 p. [in Russian].
17. *Russkaja grammatika* [Russian grammar]: v 2-h t. / pod red. N. Ju. Shvedovoj]: T. II. Moskva : Nauka, 1980. 710 p. [in Russian].
18. Raspopov I. P. *Ocherki po teorii sintaksisa* [Essays on syntax theory]. Voronezh : Izd-vo Voronezh. un-ta, 1973. 220 p. [in Russian].
19. Slynjko I. I., Ghujvanjuk N. V, Kobyljansjka M. F. *Syntaksys suchasnoji ukrajinsjkoji literaturnoji movy: Problemni pytannja* [Syntax of modern Ukrainian literary language: Problematic issues]: [navch. posibnyk]. Kyjiv : Vyshha shk., 1994. 670 p. [in Ukrainian].
20. Chesnokova L. D. *Problema chlenov predlozhenija v teoreticheskom i metodologicheskom aspektah* [The problem of the members of the proposal in the theoretical and methodological aspect] (Materials for the special course). *Sistema chlenov predlozhenija. Taganrog : TGPI*, 1996. 210 p. [in Russian].